

Філософія

УДК 141

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17150494>

**Соціальні підґрунтя філософського осмислення оперного мистецтва
України в сучасний період**

Никитченко Олена Едуардівна,

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології та
філософії культури Національного університету «Одеська політехніка»,
Україна, [https:// https://orcid.org/0000-0002-9403-9795](https://orcid.org/0000-0002-9403-9795)

Себов Дмитро Олександрович,

Аспірант кафедри культурології та філософії культури Національного
університету «Одеська політехніка», Україна,
<https://orcid.org/0009-0000-1167-0526>

Прийнято: 22.08.2025 | Опубліковано: 31.08.2025

***Анотація:** У статті розглянуто соціальні підґрунтя філософського осмислення оперного мистецтва України в сучасний період. Підкреслюється, що опера як мистецький та соціальний феномен зазнає постійних трансформацій у відповідності до суспільно-історичних змін і нині потребує нового переосмислення в умовах пандемії та війни. Саме за період з 2019-2025 роки головним чином йдеться про осмислення історії та змін в працях українських дослідників, які відображують, використовують значуще філософське, історичне, естетичне, культурологічне надбання світового рівня взагалі та особливості українського бачення цього явища, зокрема.*

На основі аналізу наукових праць переважно вітчизняних дослідників висвітлено основні тенденції розвитку української опери, її жанрово-стильові трансформації, соціальні функції, а також вплив філософських і культурологічних концептів на формування її сучасного образу. Особлива увага приділена питанням ідентичності, глобалізації, гібридизації мистецтва, культурної деколонізації та ролі оперних театрів у зміцненні національної стійкості.

***Методологія** дослідження спирається на історичний, аналітичний і компаративний підходи, які дозволяють виокремити сучасні риси в український соціальний думці сьогодення сприйняття стану оперного мистецтва на тлі його історії.*

***У результаті** доведено, що сучасне українське оперне мистецтво є не лише синтетичним та багатограним суспільним та естетичним явищем, але й важливим для соціально-філософського інструментарію осмислення людського буття, здатним виконувати компенсаторну та світоглядну функції в умовах екзистенційних викликів.*

Самі по собі філософські роздуми з приводу феномену, що розглядається, можуть включати як класичні засоби рефлексії, а також і концепти, що лише починають вживатися: «полігібридизація», «когнитивна війна» та т. ін.

***Ключові слова:** опера, соціальний феномен, філософія мистецтва, українська культура, війна, пандемія, глобалізація, компенсаторна функція, культурна деколонізація, національна ідентичність.*

Social Foundations of the Philosophical Interpretation of Opera Art in Ukraine in the Contemporary Period

Olena Nykytchenko,

PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor at the
Department of Cultural Studies and Philosophy of Culture,
National University "Odesa Polytechnic", Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-9403-9795>

Dmytro Sebov,

Postgraduate Student at the Department of Cultural Studies and Philosophy
of Culture, National University "Odesa Polytechnic", Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0000-1167-0526>

Abstract: *The article examines the social foundations of the philosophical understanding of Ukrainian opera art in the contemporary period. It is emphasized that opera, as both an artistic and social phenomenon, undergoes constant transformations in accordance with socio-historical changes and today requires a new reconsideration under the conditions of the pandemic and war. The period from 2019 to 2025 is primarily considered in terms of reflecting on history and transformations in the works of Ukrainian researchers, who engage with and apply significant philosophical, historical, aesthetic, and cultural achievements of global importance, while also highlighting the distinct features of the Ukrainian perspective on this phenomenon.*

Based on the analysis of scholarly works, predominantly by domestic researchers, the main trends in the development of Ukrainian opera are revealed, including its genre and stylistic transformations, social functions, as well as the influence of philosophical and cultural concepts on the formation of its modern

image. Particular attention is paid to issues of identity, globalization, artistic hybridization, cultural decolonization, and the role of opera theaters in strengthening national resilience.

***The research methodology** relies on historical, analytical, and comparative approaches, which make it possible to identify contemporary features in Ukrainian social thought concerning the perception of opera art against the background of its history.*

***Conclusions.** As a result, it has been proven that contemporary Ukrainian opera art is not only a synthetic and multifaceted social and aesthetic phenomenon, but also an important tool of socio-philosophical reflection on human existence, capable of performing compensatory and worldview functions under conditions of existential challenges.*

Philosophical reflections on the phenomenon under consideration may themselves include both classical means of reflection as well as concepts that are only beginning to be employed, such as “polyhybridization,” “cognitive war,” and others.

***Keywords:** opera, social phenomenon, philosophy of art, Ukrainian culture, war, pandemic, globalization, compensatory function, cultural decolonization, national identity.*

Постановка проблеми. З філософської точки зору немає жодних перепон для включення будь-якого соціального феномену до сучасного філософського дискурсу. Сама по собі опера є частиною мистецтва з усією своєю специфічністю і, в цьому сенсі, естетичне її сприйняття є нормою сучасного суспільства. Пізнання цього жанру має довгу наукову традицію, але саме перманентність досліджень цього соціального феномену потребує перегляду, переосмислення їх змісту і значущості, особливо у зв'язку з новими соціальними викликами. Так було з самого початку існування оперного

мистецтва, яке змінювалось відповідно до тих чи інших соціальних змін (загальнокультурних, філософських, політичних, психологічних, релігійних і т. д.)

Актуальність опери як соціального явища у сучасному світі обумовлює і наукову зацікавленість у вивченні цього явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо зосередитись лише на останніх, наближених до нашого часу наукових досліджень в царині оперного мистецтва, які в той чи інший спосіб підсумовують доробки українських науковців в пізнанні сучасного змісту та розвитку української опери, то, в першу чергу можемо відмітити статтю О.В. Воронковської «Сучасна українська опера: від жанрових традицій до новітніх експериментів», в якій: «розглянуто трансформацію сучасної української опери в контексті її еволюції; висвітлено і аналізовано унікальні жанрови-стильові концепції української опери ХХІ століття, визначаються типологічні особливості кожного оперного жанру, проведено комплексне дослідження жанрового різноманіття української опери ХХІ століття, яке дало змогу виявити нові тенденції та напрями розвитку, а також визначити місце української опери в контексті світової музичної культури...Зроблено висновок, що активні експерименти із жанрами, поєднання традиційної української музики з елементами інших культур, використання сучасних технологій свідчать про динамічний розвиток української опери. Опера стає не лише мистецьким явищем, а й важливим інструментом національної ідентифікації та формування громадянської свідомості» [1, с.69].

В дисертації О.М. Ізваріної «Оперне мистецтво як феномен української художньої культури 60-х років ХІХ – першої третини ХХ століття: історичний аспект» вказано що: «весь складний шлях, пройдений українським оперним мистецтвом за період з 60-х рр. ХІХ століття до першої третини ХХ століття,

доводить його життєздатність і спроможність до всебічного розвитку в новітніх соціокультурних умовах» [2, с.19].

Результати цього дослідження дозволяють їй пропонувати нові науково-теоретичні настанови сучасного українського оперознавства, підходити до оперного мистецтва як до феномена, що цілісно відтворює культурно-історичну картину світу.

Однією з перспектив розвитку проблематики її дослідження є: «вивчення українського оперного мистецтва у його взаємодії з історико-культурними та художньо естетичними парадигмами європейського оперного мистецтва» [Там само].

О. Захарова, в статті «Репертуарна політика академічних оперних театрів України як складова радянської музичної доктрини 30 -50 років ХХ століття доводить», що смаки кремлівських вождів були визначальними в процесі формування репертуару операторної політики академічних оперних театрів. Авторка зазначає, що : «Правляча еліта вирішує, які напрямки мистецтва потрібні народу, а які ні. Таким чином, влада сама сприяє формуванню в суспільстві так званого громадського лукавства, тобто поділу соціального життя на дві частини – офіційну (парадну) і неофіційну. На службі, як член трудового радянського колективу, людина «таврувала ганьбою» буржуазну культуру, а ввечері на кухні слухала музику, читала книжки, переглядала кінофільми, заборонені в СРСР» [3, с.19].

Дуже влучним, на наш погляд, є те, що авторка зауважує, що: «Подібне лукавство процвітало в столицях союзних республік і в великих промислових центрах. Сільське населення в більшості стояло перед проблемою виживання. Страшний голод, що охопив цілі регіони країни, змушував людей боротися за життя, а не за можливість дивитися, читати і слухати те, що хочуть вони, а не вождь» [Там само].

Ще на початку випробувань нашого суспільства російською агресією в праці Г.Ю. Сурміної «Театр опери та балету, як об'єкт соціологічного дослідження» була здійснена праця, яка дозволила виокремити соціальні складові оперного мистецтва та розглянути основні аспекти предметного бачення проблем дослідження театру опери як балету з позиції соціології театру. Авторка вважає, що досягнути поставленої мети можливо при тому, що в «ідеальному вигляді» сучасна соціологічна наука вивчає як:

- по-перше, соціальний феномен, який характеризується соціальним сенсом і призначенням, закономірностями становлення та розвитку;
- по-друге, соціально-культурний інститут, котрий характеризується інституційними ознаками, насамперед, нормами, місцем у різних підсистемах суспільства, реалізує в ньому свої ролі та функції;
- по-третє, процес театрального виробництва та презентації художнього продукту;
- по-четверте, певну систему взаємодії артистів та публіки, масового обслуговування публіки, яка вирізняється своїми структурно-функціональними параметрами;
- по-п'яте, складну соціально-культурну організацію, яка характеризується своїми принципами, формами, методами управління та самоуправління, є сукупністю складових організацій;
- по-шосте, соціально-професійну громаду зі специфічною стратифікацією, що поєднує представників різних професійно-кваліфікаційних, вікових, гендерних, етнічних, статусних груп, які інтегровані в спільну організацію з метою реалізації театального процесу, надання відповідних послуг;
- по-сьоме, технологічний комплекс, який поєднує різного роду технології;
- по-восьме, систему ціннісно-сміслового продукування та підтримки

- певної сукупності естетичних, культурних, етичних цінностей та смислів;
- по-дев'яте, систему взаємовідносин між співучасниками театральної організації, між театральними працівниками та театальною публікою та широким колом громадськості;
- по-десяте, мікросоціум різних соціальних процесів: збереження традицій, інновацій, реформаторських змін, адаптації, професіоналізації, соціалізації, творчості тощо;
- по-одинадцяте, особистісний аспект театру опери та балету, який охоплює різні типи особистостей акторів, охоплює різні типи особистостей акторів, театральних менеджерів, педагогів, глядачів» [4, с.103-104]. Як бачимо, ця праця охоплює широкий соціальний контекст опери і висвітлює багато аспектів для подальшого аналізу оперного мистецтва.

Видання Міністерства культури України, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та Інформаційного центру з питань культури та мистецтва дає своєрідний підсумок останніх років довоєнного розвитку опери як одного з найпарадоксальніших продуктів художньої творчості Нового часу в Україні. «Оглядові довідки за матеріалами преси Інтернету та неопублікованими документами» характеризують сучасність опери її сучасні пошуки та експерименти, відмічають і той факт, що нині відтворення опери перетворюється в один з найважливіших соціальних ритуалів [5].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Оскільки метою дослідження є характеристика важливих аспектів осмислення оперного мистецтва України як соціального феномена. Для досягнення цієї мети треба вирішити такі завдання: окреслити загальне розуміння історії української опери в сучасній науковій літературі; розглянути актуальні праці науковців, які характеризують сучасний період відтворення українського оперного

мистецтва; сформулювати найважливіші аспекти дійсного та можливого впливу філософії на сприйняття української опери суспільством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Подальші оглядові довідки присвячені періоду змін в українському суспільстві та царині оперного мистецтва, що виникли у зв'язку з початком повномасштабної війни росії проти України у 2022 - 2023-му роках фіксують що військова агресія рф проти України почалася, в тому числі, як антигуманна реакція російської політичної влади та за підтримки російського суспільства на проєвропейський світоглядний вибір свого майбутнього українським соціумом.

У сфері дослідження мистецтва наші науковці продовжують надавати увагу дослідженням європейського мистецтва для розуміння контексту буття вітчизняної опери. Зокрема, у праці А. Носулі «Актуальні теоретичні аспекти вивчення еволюції європейського оперного мистецтва: історія та сучасність» є важливі висновки для розуміння ролі опери в сучасному суспільстві, як от: «Оперний жанр постає одним із найскладніших художніх явищ, оскільки, з одного боку, в опері надзвичайно рельєфно виділяється її театральна приналежність з усіма властивими для останньої умовностями, з іншого, опера живе переживаннями, відтворює та «проживає» переживання на сцені і робить своїм головним предметом людську здатність до співчуття, як до сприйняття різних психоемоційних станів у всьому діапазоні почуттів – від трагічного напруження, до радості та катартичного просвітлення. Концентрація всього оперного дійства навколо героя, спонукає розглянути загальний погляд на театрального героя, причому театральність стає основою як вивчення його як автономного художньо-естетичного явища, так й визначення шляху самопізнання людини тієї епохи, у яку створено твір. Зазначимо, що в умовах театральної естетики шлях до реальної людини пролягав двома магістральними напрямками. Одне передбачало зниження «високого» героя, інше – піднесення земного. У образі героя дуже сильно виявляє себе життєвий

початок, оскільки герой в опері як певний об'єкт, якась особистість, він у своєму оперно-сценічному бутті висловлює «правду життя» і, більше того – вищий задум. Таким чином, здобувши жанрову визначеність, опера одночасно піднялася до рівня естетично та суспільно значущого жанру. Вона стала в один ряд із тими жанрами інших мистецтв, яким до цього належало пріоритетне становище у відображенні людини та її долі» [6].

Отже, можна і нам зауважити, що як у філософії так і в оперному мистецтві в центрі творчості - це людина та її доля. Соціально - філософське бачення тлумачить буття людини в соціумі, де вищезазначені в нашому дослідженні соціологічні виміри мають буди осмислені саме в філософському контексті, який, окрім своєї центральної світоглядної функції, як і мистецтво, відіграє ще компенсаторну функцію. Дослідженню цієї функції у філософії присвячено роботу Павленко К. М. «Компенсаторна функція філософії в сучасному суспільстві», де «вперше в українській соціально-філософській думці здійснено комплексне дослідження змісту та специфіки компенсаторної функції філософії. Встановлено, що в сталій парадигмі філософського дискурсу в Україні виокремлюються ті функції філософії, стосовно яких у світовій культурі філософствування існує консенсус і які зорієнтовані на класичну проблематику європейського гуманізму, що фокусується на питаннях світоглядної орієнтації людини й досягнення нею можливостей раціонального життєрозуміння та відкриває шлях до розробки моральної стратегії буття сучасного українського суспільства. Окреслено зміст поняття «компенсаторна функція філософії», яке розкривається в процесі накопичення знання про місце людини в світі, рефлексії самої філософії з цього приводу, осмислення терапевтичного впливу філософських суджень та застосування всіх можливостей у практиці індивідуальної та соціальної терапії» [7].

У монографії Т. Цимбал «Герої без подвигів»: типологія героїзму часів пандемії» охарактеризовано стан нашого суспільства як кризового з його

специфічними характеристиками, що потребують новацій в нашому світогляді: «Сьогодні питання полягає не в тому, щоб пережити часи кризи, а в тому, щоб навчитися жити у перманентних кризах, організувати життя і роботу так, щоб не було необхідності у героїчних вчинках. У таких умовах значно зростає роль філософії, яка стимулює критичне мислення, дозволяє усвідомити сутність проблем, які вже існували, але були доведені пандемією до критичного рівня. Радикальні зміни, шалене пришвидшення світових економічних, політичних та інших процесів у світі можуть дезорієнтувати людей, але філософія дозволяє нам побачити загальну панорамну картину подій і таким чином уможлиблює пошук вирішення складних соціальних та екзистенційних проблем» [8, с.66].

Вивчення впливу компенсаторної функції філософії на мистецтво, зокрема оперне, часів пандемії та війни, обумовлено нагальною потребою в цій царині суспільного відтворення. Бо, якщо подивитися на світові тренди, то ми побачимо, що зазвичай акцент при вивченні оперного мистецтва робиться більшою мірою на питанні співвідношення економіки, політики та мистецтва, як-то, наприклад, у праці «Нова філософія опери» Ю. Шарона [9].

Окрім цього, філософія і мистецтво створюють єдність минулого, теперішнього і майбутнього буття людства, бо оперне мистецтво, перш за все, це люди, які його відтворюють, тому важливо розуміти в які ідеологічні тренди і технології їх втілення існують в сучасному світі. Окрім факту глобалізованості сучасного світу, згадаємо одну з ґрунтовних праць присвячених глобалізації З. Баумана, де багато присвячено економічним аспектам буття культури [10] та наробки саме стосовно глобальності опери А. Бондаренко «Оперне мистецтво в Україні в умовах глобалізаційних процесів», де він акцентує увагу спочатку на позитивних рисах культурної глобалізації: «по-перше, це зростання доступності загальнокультурних цінностей; по-друге, культурна консолідація, що, однак, може бути і негативним фактором;

по-третє, подолання глобальних світових культурних протиріч і протистоянь» [11, с.107]. Також наведено низку негативних чинників: «варто виділити: де ідентифікацію особистості; уніфікацію цінностей, зростання впливу масової культури; насадження чужої для багатьох культурної ідеології; породження внутрішніх конфліктів та диференціації між різними соціальними та культурними утвореннями тощо; культурне зубожіння значних мас населення; усунення розмаїття культур, створення культури одного зразка» [Там само].

Можна стверджувати, що опера походить з тих часів, коли ніби то людство пішло шляхом гармонізації та раціоналізації свого світу заради прогресу, свободи, творчості і безпечного життя, але водночас можна вважати, що той, оспіваний давньогрецької філософією Космос, наразі прямує до хаосу. Показовим є дослідження з «мистецтва війни» Ш. Макфейта, де наш світ характеризується як хаотичний, отже головне - це вміння перемогти, а для мистецтва не втратити свого розмаїття і ціннісність - перебування в хаосі, де треба знаходити відповідні форми впорядкування хаосу та самовідтворення [12].

Дослідження війни, як стану, в якому знаходиться українське суспільство, у військовій та правовій сфері характеризує її не тільки як «гібридну війну», що вже є сталим її визначенням. Викликає зацікавлення її розуміння як «полігібридної війни» [13, с.59].

Зокрема значимо, що тема гібридизації в мистецтві вивчається Б. Тимофієнко, який стверджує, що: «гібридизація в мистецтві дозволяє розширити традиційні межі жанрів і дисциплін, підкреслюючи потенціал мистецтва відображати складність сучасного досвіду, де цифрове та аналогове неусвідомлено переплітаються. Зазначене призводить до створення мистецьких творів, які характеризуються багатовимірністю надаючи глядачам більш комплексний та імерсивний досвід» [14, с.147-148].

Безумовно, стосовно оперного мистецтва це є проблемою для осмислення, бо з самого початку сучасна війна є соціумним «гібридом», чи не час казати за аналогією про полігібридність вже і опери?

В статті Н. Терада «Репертуарна політика та діяльність національних театрів опери балету в умовах військової агресії» на основі аналізу діяльності національних театрів опери балету України, виявлено зміни в репертуарній політиці цих закладів, що детерміновані впливом російської військової агресії та світоглядно-ціннісними трансформаціями, які формуються в українському суспільстві та спрямовані на захист культурної і національної ідентичності. Так, автор резюмує, що «в результаті проведеного дослідження встановлено, що в умовах воєнного стану мистецтво, і, зокрема, опера та балет, окрім того, що продовжують виконувати свої безпосередні мистецькі функції, стають виразниками і символами незламності й національної стійкості. Сучасні постановки та тему російсько-української війни, що відображають драматизм часу, дозволяють в художній формі передати складні емоції народу, його біль втрат та надію на перемогу. Окрім цього національні театри опери і балету набувають інших рис у своїй діяльності, трансформуються в культурні хаби, що займаються благодійністю, волонтерством, долучаючись до різних громадських ініціатив, особливо в середовищі зарубіжних колег і партнерів. Виступи оперних і балетних труп стають важливою складовою інформаційної та культурної боротьби проти російської агресії, демонструючи світові силу та велич української культури. Відмова від російського репертуару українськими театрами опери і балету під час війни є значущим і символічним кроком, обумовленим як культурними, так і політичними мотивами, що є частиною ширшого процесу деколонізації української культури й розриву з імперською спадщиною. Театри національної опери і балету в Україні, незважаючи на всі труднощі, продовжують свою діяльність, виконуючи не тільки культурну, але й соціальну та патріотичну місію в умовах війни» [15].

У праці Ло Шунькай і О.В. Воронкової «Сучасне сприйняття оперного мистецтва: багатогранність та контрасти» серед інших цікавих досліджених аспектів підкреслимо, що: «Розглянуто естетичну трансформацію статусу сучасної опери, що спричинила нові особливості сприйняття оперного мистецтва сучасною публікою. Простежено процес вбудовування опери в соціальний дискурс сучасної культури шляхом синтезування її з іншими видами мистецтва та створення певного синкретичного продукту, а з іншого боку, шляхом створення унікальних музично-театральних проєктів» [16, с.44].

Автори роблять наголос на те, що «опера у багатьох своїх проявах сьогодні існує за законами сучасного шоу-бізнесу, що передбачає цілий спектр маркетингових ходів, спрямованих на активізацію, задоволення та підтримку масового інтересу до опери: реклама та антиреклама, вивчення потреб слухачів, формування попиту тощо. Наголошено про адаптацію опери до сучасного слухача, появу нового сегменту світового оперного шоу – прямих трансляцій оперних вистав, появу оперного туризму. Виявлено основні мотиви відвідування оперного театру сучасною публікою: задоволення цікавості, підняття чи збереження престижу, пошук розваг та емоційних переживань, проведення дозвілля. Зроблено висновок про переважання навмисно-демонстративного прилучення сучасної публіки до опері як певний об'єкт, якась особистість, він у своєму оперно-сценічному бутті висловлює «правду життя» і, більше того – вищий задум. Таким чином, здобувши жанрову визначеність, опера одночасно піднялася до рівня естетично та суспільно значущого жанру. Вона стала в один ряд із тими жанрами інших мистецтв, яким до цього належало пріоритетне становище у відображенні людини та її долі» [Там само].

Одна з тенденцій ставлення зокрема до російської опери в Україні і бажання поширити власне українське бачення щодо коректності існування репертуару оперних театрів Європи, перш за все, і світу в цілому, є культура

канселінгу, відмова від російської культури в цілому і в оперному мистецтві також. Так, К. Щоткіна, в своєму огляді ставить питання, що впливає з його назви «Війна і мир і опера. Чи може Україна дерусифікувати європейські сцени і в який спосіб?» В публікації констатується, що культура канселінгу не спрацьовує: «Навіть поверхове ознайомлення з репертуарами світових оперних сцен переконує в тому, що "скасування російської культури", про яку трублять у медіа, сильно перебільшене. Не лише Ла Скала – майже у всіх провідних оперних театрах Італії ви знайдете російський репертуар та російських виконавців...» [17, с.44] Є й помірковано оптимістична оцінка можливості змінити ситуацію, дерусифікації світової опери через пропозицію українських оперних творів: «Немає сумніву в тому, що в Україні знайдуться талановиті композитори, виконавці та режисери. За великого бажання можна знайти навіть необхідне фінансування. Та для всього цього потрібні глибокі реформи українського музичного театру та музичної освіти. Реформи, в якій в унісон злилися б політична воля та творчий ентузіазм. Але якщо ми хочемо досягти реального результату, вивести українську музику з імперської тіні, захистити право на власну "школу", традицію, культурну репрезентацію, нам доведеться відмовитись від ефектних та легких рішень на користь складних, але ефективних» [Там само]. Адже, на жаль, ще не має достатньої потужності для впливу українців і тих, що нам співчують, щодо відмови від підтримки культурного впливу терористичної держави РФ, що є безумовно одним з чинників депривації відносно очікування справедливості у світогляді багатьох українців.

Сучасні дослідження мають враховувати оперативність сучасної культури, а відповідно і оперного мистецтва те, що новітня опера реагує на сучасні події безпосередньо, як то сталося в Гонконгу, де поставили оперу за мотивами зустрічі президентів Д. Трампа і В. Зеленського в Білому домі, де Д. Трампа втілили в образі близнюка президента [18]. Для українців сюжет не

дуже гумористичний, але погляд авторів твору відтворили певну сучасну культуру сміху, яка потребує окремої уваги і вивчення. Зауважимо, для прикладу, що українська «Nova Opera» теж реагує на соціальні події досить вчасно і влучно, зокрема в її репертуарі опера «Чорнобильдорф» часів пандемії. Як зауважив один з учасників проєкту, культовий український поет Юрій Іздрик: «Мій персонаж Орфей говорить про минуле і про те, як з ним поводитись. Теза "служити тут і тепер" стає особливо актуальною сьогодні, коли щось спрогнозувати на завтра вже неможливо.

Карантини, пандемії, що завгодно привчають нас жити тут і тепер. Це – мій особистий меседж в загальному інфо-просторі Чорнобильдорфу» [19].

А вже цього року «Nova Opera» звернулася до китайської культури, її філософування, щодо феномену війни. Один з лейтмотивів опери «Мистецтво війни» це :« Здебільшого ця опера про те, що ворог уже програє і неминуче програє» [20]. Це цьогорічна оперна прем'єра, де центральна ідея може надихає оптимізмом глядача, реалізуючи, в тому числі, компенсаторну функцію оперного мистецтва. Отже філософування раціоналізує для мистецтва ідеї, які для нашого світогляду можуть компенсувати наслідки екзистенційних випробувань, як то під час пандемії та війни.

Висновки. З наведених особливостей сучасного сприйняття в українській соціальній думці знання про відтворення оперного мистецтва в історії України та сьогодні в умовах пандемії та війни, дозволяє зробити висновок про можливість і необхідність використання усього філософського потенціалу для поглиблення пізнання цього феномену.

Перспективним на тлі всіх цих суджень нам видається вивчення перебігів соціальної значущості сучасного філософського змісту в масштабах характеристики сучасних конвергентних процесів, притаманними сучасному суспільному розвою взагалі, та мистецьких феноменів зокрема, які охоплюють усі значущі соціальні орієнтири, аналітичні ресурси гуманітарного знання.

Необхідно залучення досягнень аксіології, антропології, культурологічного надбання в суспільстві «постправди», для поєднання потреб ідентифікації та дискурсивних моделей, задля позитивної трансформації українського суспільства як поліструктурного явища.

Список використаних джерел

1. Воронковська О. В. Сучасна українська опера: від жанрових традицій до новітніх експериментів / О. В. Воронковська // Південноукраїнські мистецькі студії. - 2025. - №1. - с. 69-74. - URL: <https://artstudies.pdpu.edu.ua/index.php/artstudies/article/view/160> (дата звернення: 08.06.2025).
2. Ізваріна О.М. Оперне мистецтво як феномен української художньої культури 60-х років XIX – першої третини XX століття: історичний аспект (анотація). - URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5433/1/E_Izvarina_CPPK_KTMMM_IM.pdf (дата звернення: 08.06.2025).
3. Захарова О. Репертуарна політика академічних оперних театрів України як складова радянської музичної доктрини (30-ті – 50-ті роки XX ст.) / О.Захарова// Актуальні питання гуманітарних наук. - Вип 49, том 1, 2022. - с.71-75. - URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/49_2022/part_1/11.pdf
4. Сурміна Г. Ю. Театр опери та балету як об'єкт соціологічного дослідження / Г. Ю. Сурміна // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики, 2014, вип. 63, с.103- 109. - URL: <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2014/63/14.pdf> (дата звернення: 08.06.2025).
5. Міністерство культури та інформаційної політики України. Аналітична довідка: стан і розвиток української опери у XXI столітті / Мінкультури України. - Київ, 2023. - 28 с. - URL:

https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematikh_ogliadi/2023/Opera.pdf (дата звернення: 08.06.2025).

6. Носуля А. Актуальні теоретичні аспекти вивчення еволюції європейського оперного мистецтва: історія та сучасність/А.Носуля//Музичне мистецтво і культура. - 2023, № 2(36), с.43-56. - URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.31723/2524-0447-2023-36-2-3>

7. Павленко К. М. Компенсаторна функція філософії в сучасному суспільстві. – На правах рукопису. Кваліфікаційна наукова праця на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – Соціальна філософія та філософія історії. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», – Одеса, 2021. - URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/11242> (дата звернення: 08.06.2025).

8. Цимбал Т. «Герої без подвигів»: типологія героїзму часів пандемії. -2020. - URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8673/1/3%20монографія%20-%20print.pdf> (дата звернення: 08.06.2025).

9. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / Пер. з англ. І.Андрущенка; за наук. ред. М. Винницького. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 109 с. - URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bauman_Zygmunt/Hlobalizatsiia_Naslidky_dlia_liudyny_i_suspilstva (дата звернення: 08.06.2025).

10. Бондаренко А. Оперне мистецтво в Україні в умовах глобалізаційних процесів. / А. Бондаренко // Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 25–26 берез., 2020 р. / М-во освіти і науки України; Київ. ун-т культури, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2020. - с.118-121. - - URL:

https://aib.at.ua/publ/tezi_dopovidej/operne_mistectvo_v_ukrajini_v_umovakh_globalizacijnikh_procesiv/2-1-0-13 (дата звернення: 08.06.2025).

11. Sharon Y. A New Philosophy of Opera. Published by Liveright.- 2024. -320p.

12. Макфейт Ш. Нові правила війни. Перемога в епоху тривалого хаосу/ пер. с англ. Ігор Бігун. – К. : Наш формат , 2023. – 256с.

13. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том VI: Приватне право в умовах гібридної війни: монографія/ Є. Харитонов, О. Харитонova. - Одеса: Фенікс, 2024. – 408с.

14. Тимофієнко Б. Гібридизація мистецтва в контексті постцифрової естетики. - URL: https://mari.kyiv.ua/sites/default/files/conf_docs/tesy/2024-09/29-30_may_2024.pdf (дата звернення: 08.06.2025).

15. Терада Н. Репертуарна політика та діяльність національних театрів опери й балету в умовах військової агресії / Н. Терада // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2023. – № 4. – С. 95–103. - URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/313318> (дата звернення: 08.06.2025).

16. Ло Шунькай, Воронкова О. В. Сучасне сприйняття оперного мистецтва: багатогранність та контрасти / Ло Шунькай, О. Воронкова // Інноваційна педагогіка. – 2024. - Випуск 70. Том 1. С. 44-47. - URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2024/70/part_1/10.pdf (дата звернення: 08.06.2025).

17. Щоткіна К. Війна і мир і опера / К. Щоткіна // Українська правда – 09.03.2023. С. 41–49. - URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/03/09/253251> (дата звернення: 08.06.2025).

18. У Гонконгу показують оперу за мотивами сварки Трампа і Зеленського/BBC NEWS Україна. – 06 червня 2025. - URL:

<https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cp85r78rz8eo> (дата звернення: 08.06.2025).

19. Карпенко Л. Опера "Чорнобильдорф" – археологія майбутнього. 3 грудня 2020. - URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/12/03/243254> (дата звернення: 08.06.2025).

20. Nova Опера представить гра[н]д-оперу «Мистецтво війни»/ УКРІНФОРМ. - 25.08.2025. - URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3449505-nova-opera-predstavit-grandopera-mistectvo-vijni.html> (дата звернення: 08.06.2025).